

PRATARMĖ

Turėdama apie 110 muziejų, besirūpinančių maždaug 6,5 milijono muziejinių objektų, Lietuva gali didžiuotis įvairiu ir adekvačiu muziejų tinklu. Tačiau tai dar nereiškia, kad situacija yra visiškai normali. 1990 metų perėjimo laikotarpis paliko neišspręstų klausimų, vienas iš jų – atsakingų institucijų požiūris į muziejų socialinį vaidmenį ir atitinkamas jų veiklos finansavimas. Remiantis visapuse Lietuvos muziejų analize, šia studija išreiškiama tvirta pozicija dėl muziejų kaip atminties institucijų potencialo informacinėje visuomenėje.

Bendra Vilniaus universiteto Komunikacijos fakulteto Muzeologijos katedros orientacija – į ateitį. Mūsų tikslas ugdyti studentus, gebėsiančius dirbti ateities muziejuose. Kartu mes siekiame ugdyti specialistus, pajėgsiančius formuoti ateities muziejus. Tačiau aišku tai, kad be nuodugnių žinių apie praeitį ir dabartį neįmanoma sukurti realios ir norimos muziejų ateities vizijos. Todėl normalu, kad pirmas didesnis naujos katedros mokslo tiriamasis projektas sukonzentruotas į esamą Lietuvos muziejų situaciją.

Tyrimas susideda iš devynių teminių tyrimų, apimančių skirtingus muziejų veiklos ir muziejų tinklo aspektus: muziejų politiką, veiklos rodiklius, muziejų archyvus, komunikaciją, leidybą, konservavimą ir restauravimą, skaitmeninimą, muziejų interneto svetaines ir socialines medijas. Tyrimas aiškiai parodė aiškią takoskyrą ne tik tarp muziejų veiklos ir jiems prieinamų žmogiškųjų išteklių, bet ir tarp muziejininkams keliamų šiuolaikinių reikalavimų ir jų turimų kompetencijų. Tačiau, nepaisant paskutiniuose trijuose tyrimuose vartojamos *lankytojo* sąvokos, Lietuvos muziejai lėtai (galbūt per lėtai) ruošiasi naujiems santykiams, kuriuos atspindi sąvoka *vartotojas*.

Muziejų veiklos vertinimas yra gana apleista muzeologijos sritis. Ši studija – tai svarus indėlis į aptariamą sritį: ji ne tik suteiks daug naudingos naujos informacijos, bet ir paklos metodologinius pagrindus ateities tyrimams. Muziejų veiklos vertinimas (pavyzdžiui, remiantis kiekybiniais muziejų ir jų veiklos duomenimis) turi senas tradicijas, tačiau vis dar

reikalauja kritiško permąstymo. Šio straipsnių rinkinio publikacijų autoriai suvokia analizuojamų statistinių kriterijų skirtumus skirtinguose kiekybinių duomenų rinkiniuose, empirinių duomenų šaltinių netikslumą ir institucijų pateikiamų duomenų nenuoseklumą. Nepaisant to, autoriai jaučia pareigą pabandyti sujungti visą esamą informaciją ir padaryti ją prieinamą ateities tyrimams.

Vilniaus universiteto Komunikacijos fakulteto Muzeologijos katedra džiaugiasi galėdama muziejų bendruomenei pristatyti šią Lietuvos muziejų esamos situacijos studiją tikėdamasi, kad tai padės muziejams giliau suvokti savo institucinį potencialą „tarnaujant visuomenei ir jos raidai“. Lietuvai reikia gerai išvystytų muziejų, pastariesiems trūksta gerai parengtų specialistų, o šiems savo ruožtu reikia tinkamos informacijos. Tikimės, kad ši studija bus naudinga tenkinant šiuos poreikius.

Peter van Mensch

PREFACE

With its about 110 museums taking care of about 6.5 million objects, Lithuania can be proud to have an adequate and varied museum provision. This does not mean that the situation is fully satisfactory. The post-1990 transition period has still left some issues unresolved, one of them being the perception of the social role of museums by the responsible authorities and the financing of museums accordingly. Based on a thorough analysis of Lithuanian museums, the present study takes a clear position about the potential of museums as public memory institutions in an information society.

The general perspective in the work of the Department of Museology (Faculty of Communication, Vilnius University) is future oriented. After all, we aim to train students to work in museums of the future. At the same time, our ambition is to train museum professionals that help to shape the museums of the future. However, it is clear that without thorough knowledge of the past and the present, it is not possible to develop a vision on the expected and desired future of museums. It is therefore obvious that the first major research project of the new Department focused on the present state of Lithuanian museums.

The study is organized around ten themes, covering different aspects of the operations of museums and museum networks: museum policy, performance indicators, museum archives, museum libraries, museum communication, museum publishing, conservation and restoration, museum websites, digitalization, social media. The studies make clear that the gap between the activities of museums and the available human resources is growing, as is the gap between the expertise of museum staff and the requirements of present day museum management. Nevertheless, the last three studies show that even though the term “visitor” is used frequently, Lithuanian museums are slowly – perhaps too slowly – preparing themselves for other relationships reflected by the term “user”.

Performance measurement is still a rather undeveloped branch of study in museology. The present study is breaking new grounds; it does

not only provide useful new information, but also lays the methodological foundations for future research. Within the framework of performance measurement, “museometrics”, i.e. the quantitative evaluation of museums and their functioning, has a long tradition but is still in need of a critical analysis. The authors of the present publication are aware of the differences in statistical criteria in different quantitative datasets, the inaccuracies of empirical data sources, and the inconsistencies of the data provided by museum authorities. Nevertheless, they considered it as their important task to bring all possible information together and make it available for further study.

The Department of Museology (Faculty of Communication, Vilnius University) is happy to be able to present the present report on the state of Lithuanian museums to the Lithuanian museum community, hoping that this report will help museums to further realize their potential as institutions “in the service of society and its development”. Lithuania needs well developed museums, and well developed museums need well trained professionals. Well trained professionals need proper information to work with. May the present report fulfill this need.

Peter van Mensch